

Visie op Participatie

HET HOE VAN HET WBP5

Vertrekpunt

Het WBP5 en het coalitieakkoord stellen dat we onze taken in de praktijk brengen door *samen* met onze inwoners en partners zoals ondernemers, gemeenten, provincies en maatschappelijke organisaties te werken aan een leefbaar gebied en een waterbewuste omgeving. Onder participatie kan daarom worden verstaan: het organiseren van invloed vanuit onze omgeving.

Water is een opgave die sterk verbonden is met andere maatschappelijke opgaven. Het raakt daarnaast vaak aan de directe werk-, leef- en vrijetijdsumgeving. Rijnland kan zijn wettelijke taak dan ook alleen in samenwerking met onze omgeving uitvoeren. De inwoners (en breder: de omgeving) zijn dan ook niet alleen Rijnlands belangrijkste klant maar vooral ook partner.

Inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties vervullen daarbij steeds vaker taken die tot voor kort uitsluitend bij de overheden lagen. Daarnaast verwachten ze veel van Rijnland in termen van kwaliteit en dienstverlening.

Onder de noemer van het “van buiten naar binnen denken” is een aantal uitdagingen geformuleerd voor de komende collegeperiode:

1. De omgeving betrekken bij het waterbeheer;
2. De creativiteit en de oplossingskracht van burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties gebruiken;
3. Waterbeheer verbinden met andere maatschappelijke opgaven (“meekoppelen”);
4. De uitvoering van taken – waar mogelijk – neerleggen daar waar het meest optimale resultaat wordt behaald.

Deze uitdagingen hebben tot doel om beter aan te sluiten bij wat de omgeving van ons verwacht en om onze taken zo goed mogelijk uit te voeren. Hierbij zijn raakvlakken met dienstverlening, deregulering maar ook hoe Rijnland omgaat met communicatie en waterbewustzijn.

Participatie is op dit moment binnen Rijnland geborgd via een aantal lijnen:

- Omgevingsmanagement binnen projecten
- Relatiemanagement met relevante stakeholders
- Uitvoering van ‘regulier werk’

Externe ontwikkelingen

De externe ontwikkelingen op dit thema hebben grote overlap met de relevante externe ontwikkelingen op de thema's deregulering en dienstverlening. Belangrijke ontwikkelingen zijn:

Veranderende samenleving

De samenleving verandert. De verzorgingsstaat ontwikkelt zich in de richting van een netwerk- en participatiesamenleving. De tijd is voorbij waarin de uitvoering van de publieke taak aan een enkele overheid is voorbehouden. Steeds vaker zijn inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties actief betrokken bij de publieke taak. De omgeving levert hiermee een belangrijke bijdrage te leveren aan de uitvoering ervan, waaronder het waterbeheer. Deze participatie is waardevol. Naar verwachting zal de meerwaarde van participatie in de toekomst toenemen omdat het noodzakelijk is om doelen te bereiken.

De verhouding burger-overheid verandert

- Burgers (en bedrijven, belangengroepen, etc.) zijn beter geïnformeerd;
- Burgers accepteren niet vanzelfsprekend overheidsbesluiten;
- Overheid is niet meer de autoriteit, legitimiteit spreekt niet vanzelf;
- Burgers willen ruimte om eigen ideeën en belangen in te brengen;
- Burgers verwachten met één overheid te maken te hebben (1 loket).

De verhouding overheid-overheid verandert

- Complexe opgaven vragen multidisciplinaire oplossingen;
- Maatschappelijke meerwaarde staat voorop.

Waar staan we nu?

De onderstaande tabel geeft aan hoe de relatie met de omgeving binnen Rijnland is veranderd.

	Vroeger	Nu	Toekomst*	Motto
Inwoners	Communiceren	Inzetten nieuwe media	Waterbewustzijn en betrokkenheid vergroten	"Samen verantwoordelijk voor water"
Bedrijven	Communiceren	Inzetten nieuwe media	Waterbewustzijn en betrokkenheid vergroten	"Samen werken aan water"
Overheden en organisaties	Informerende, o.a. via accounts	Relatiemanagement, meekoppelen	Strategische Agenda's met integrale programmering	"Water verbinden aan andere maatschappelijke opgaven"
Uitvoering (projecten en regulier werk)	Uitvoering	Omgevingsmanagement van (pre-)planfase tot uitvoering	Omgeving meer aan voorkant betrekken en de uitvoering neerleggen daar waar het meest optimale resultaat wordt behaald.	"Creativiteit en kennis van de omgeving benutten"

Omgevingsmanagement

Binnen Kustwerk Katwijk zijn goede ervaringen opgedaan met Omgevingsmanagement. De omgeving is intensief betrokken in zowel de voorbereiding als de uitvoering van het project.

Piekberging Haarlemmermeer

Binnen het project zijn met direct belanghebbende grondeigenaren persoonlijke gesprekken gevoerd. Daarnaast is er een klankbordgroep samengesteld waarin met belanghebbenden de voortgang van de plannen wordt besproken. De op- en aanmerkingen die zijn aangedragen zijn meegenomen in de onderzoeken, het ontwerp, het projectplan en het bestemmingsplan. Middels nieuwsbrieven zijn geïnteresseerden op de hoogte gesteld van de voortgang en er is een website waarop actuele informatie over de voortgang te vinden is.

Nieuwe Driemanspolder

De Nieuwe Driemanspolder is nu een agrarisch gebied tussen Zoetermeer, Leidschenveen en Leidschendam. Het hoogheemraadschap van Rijnland, de gemeenten Zoetermeer, Leidschendam-Voorburg, Den Haag en de provincie Zuid-Holland werken met een aannemer aan de herinrichting van deze polder. In 2016 gaat de eerste schop de grond in. Vanaf 2020 kunnen mensen hier rustig wandelen, fietsen, paardrijden of varen in een afwisselend landschap van water en groen.

Er zijn sinds 2013 diverse informatieavonden en werkbijeenkomsten gehouden om de omgeving maximaal te betrekken na de herstart van het project. Zo is er ondanks de beperkte beïnvloedingsruimte nog een groot aantal aanpassingen gedaan in het ontwerp. Momenteel wordt hard gewerkt om het omgevingsmanagement in de uitvoering – bijvoorbeeld ten aanzien van geluidshinder – zo goed mogelijk vorm te geven en in het contract met de aannemer te borgen.

Watergebiedsplan Reeuwijk

Er is sinds de start in 2014 actief omgevingsmanagement binnen het project. Zo is begonnen met een tweetal informatieavonden waarna er een dertigtal keukentafelgesprekken zijn gevoerd met particulieren en belangenvertegenwoordigers. De opgehaalde informatie wordt momenteel verwerkt waarna het overleg met de omgeving wordt doorgezet.

Met een aantal eigenaren of belangenvertegenwoordigers en met andere overheden wordt daarbij ook tussentijds overleg gevoerd ten bate van het uitwerken van de gegevens tot realistische maatregelen.

Relatiemanagement

Waterplannen en Strategische Agenda's

Een stedelijk waterplan is een gezamenlijk plan van Rijnland en een gemeente over de manier waarop in die gemeente het best kan worden omgegaan met water (inrichting en onderhoud). Denk daarbij niet alleen aan bijvoorbeeld sloten en grachten, maar ook aan (overtollig) regenwater en grondwater.

Rijnland heeft waterplannen met de meeste gemeenten in haar gebied. Binnen enkele gemeenten zoals de Haarlemmermeer, Leiden en Katwijk is begonnen met het opstellen van een strategische agenda waarin wordt gekeken naar de ontwikkelingen en opgaven op de korte en lange termijn om zo werk met werk te kunnen maken. Inmiddels heeft Rijnland een aanvang gemaakt om op gemeenteniveau Rijnlands opgaven en die van de betreffende gemeente uit te werken in zogenaamde strategische agenda's.

In de WBP4 periode is de samenwerking met een aantal strategische partners opgeschroefd door met accounts te werken. Het ging hierbij om een aantal gemeenten in het gebied (Haarlem, Leiden, Katwijk, Haarlemmermeer, Kaag en Braasem en Gouda) en Schiphol, de Agrarische belangenorganisaties en de Natuur- en milieuorganisaties.

Door deze werkwijze zijn de lijnen korter geworden waardoor bijvoorbeeld in het geval van een droogtecalamiteit snel met onze stakeholders kan worden geschakeld.

Inmiddels zijn de gemeentes geclusterd in vijf gebiedsaccounts, met ieder een bestuurlijk en een management accounthouder.

Van buiten naar binnen werken	
	In het WBP5 is intensief samengewerkt met de omgeving in brede zin vanaf de start van het project. Na de “Denk mee met Rijnland”-campagne is de omgeving bij iedere fase betrokken gebleven bij de totstandkoming. Zo is tijdens de conferentie in 2014 veel opgehaald, is de bouwstenennota breed uitgezet richting onze partners en is de inspraak afgetrapt met de inspraakbijeenkomst op 18 november 2015. De manier van werken zoals beschreven in en uitgevoerd tijdens het WBP5 kan worden gezien als blauwdruk voor de te volgen werkwijze.
	In de totstandkoming van het WBP5 is ervaring opgedaan met participatie in de “Denk mee met Rijnland”-campagne. Deze bestond uit drie onderdelen: 1. Representatieve enquête onder 1001 Rijnlandse inwoners met vragen over het waterbeheer en de bekendheid met en het vertrouwen in Rijnland. 2. Verkennende gesprekken met de twaalf belangrijkste stakeholders. 3. Online platform dat door meer dan 2200 mensen is bezocht. Op dit platform stond informatie en stellingen waarop kon worden gereageerd, wat bijna 200 reacties opleverde. Het bestaan van dit platform is via een brede (social media-)campagne kenbaar gemaakt.
Bewoners uit ‘de Wijk’ maken zelf nieuw peilbesluit	Rijnland heeft de eigenaren uit gebied ‘De Wijk’ en andere belanghebbenden uitgenodigd om zelf een nieuw peilbesluit voor hun gebied op te stellen. Dit is een aanpak die Rijnland in dit gebied voor het eerst uitprobeert. Wie kent immers de polder en de belangen die daar spelen beter dan bewoners en gebruikers uit het gebied? Inmiddels zijn er twee bijeenkomsten georganiseerd. Ongeveer 20 belanghebbenden uit ‘De Wijk’ zijn één of beide keren aanwezig geweest of hebben zich laten vertegenwoordigen. Tijdens de bijeenkomsten zijn vooral de belangen met elkaar gedeeld. Deze bleken deels tegengesteld, maar doordat er begrip was voor elkaar kwam men uiteindelijk tot eerste oplossingen. Er zijn in de twee sessies in totaal drie oplossingsrichtingen bedacht door de deelnemers. Deze oplossingsrichtingen gaat Rijnland nu uitwerken. Dat betekent dat ze worden doorgerekend en onderbouwd. Het peilbesluit moet tenslotte met goede argumenten bij het bestuur worden neergelegd, maar het moet ook wettelijk kloppen. Kosten zijn daarbij belangrijk, maar het belangrijkste uitgangspunt is of de oplossingsrichting alle belangen dient.

Deregulering on Tour	In 2014 is gestart met het project "implementatie nieuwe Keur en uitvoeringsregels" om te zorgen dat de nieuwe Keur en uitvoeringsregels zowel intern als extern soepel ingevoerd en gebruikt worden. <u>Communicatie met gemeenten</u> Informatiebijeenkomsten bij gemeenten waarbij breed is uitgenodigd. Hierbij wordt uitgedragen dat Rijnland nieuwe regels heeft en wat de consequenties zijn of kunnen zijn voor de gemeente (als initiatiefnemer van projecten en als loket naar burgers en bedrijven). Een tweede doel is het ontvangen van suggesties: wat kan Rijnland doen om zijn regels nog beter te ontsluiten, wat heeft de gemeente van ons nodig. Er ontstaat vrijwel steeds meer begrip voor elkaars positie. Daarnaast levert dit gesprek veel "bijvangst" op wat gebruikt wordt om het relatiemanagement en omgevingsmanagement in dat gebied een stap verder te brengen. Te denken valt aan het starten van een waterspreekuur in een gemeente. <u>Communicatie met doelgroepen</u> Voor enkele doelgroepen is gekozen voor het maken van een brochure (bijv. bewoners waterkeringen) maar voor de meeste doelgroepen zijn informatiebijeenkomsten gehouden. Doelgroepen: • kabel- en leidingbedrijven, loonwerkers en aannemers (via Cumela), • watersportsector (via Watersportverbond), • agrarische sector (via LTO en KAVB). Deze bijeenkomsten zijn net als bij de gemeenten gericht op zowel zenden als ontvangen. Enkele interessante bevindingen: - Enkele kabel- en leidingbedrijven hebben ons uitgenodigd voor een tegenbezoek zodat wederzijds duidelijk wordt waar knelpunten optreden bij het aanvragen van en verstrekken van vergunningen; - Het Watersportverbond heeft naar aanleiding van de bijeenkomst het voornemen geuit om aan alle waterschappen te verzoeken om met een ja, tenzij Keur te komen; - Loonwerkers- en aannemersbedrijven hebben zich bereid getoond om mee te denken met het zo goed mogelijk ontsluiten van de nieuwe regels.
------------------------------------	---

Digipanel Rijnland	Rijnland heeft in 2010 een digitaal klantenpanel opgezet wat een aantal keren is ingezet. Zo zijn enquêtes uitgezet over onderwerpen waarvoor Rijnland nog beleid moet maken of waarvan ze het beleid willen verbeteren. Deze nieuwe manier van beleidvorming is als proef ingezet voor de onderwerpen Duurzaamheid en Recreatie.
Gezamenlijk maaibestek	Er is sinds 2015 een gezamenlijk bestek voor het maaien van bermen en watergangen met de gemeente Haarlemmermeer. Hierdoor is de overlast voor burgers verminderd doordat de verschillende verantwoordelijkheden (nat en droog profiel) in hetzelfde bestek zijn opgenomen.
 Op naar een prachtpolder! In de Oostfriespolder (Oostfriespolder) en de Blauwe Plassen (Zuid-Holland) wordt het Hoogheemraadschap van Rijnland met een aantal kernen nauw samen aan het verbeteren van de waterstand. Door op een natuurvriendelijke manier om te gaan met de peilstanden krijgen de boeren voor schone en gezonde water. Dit betekent een betere toelating voor planten en dieren, zowel in het water als op de oever. Als het water schoner is, komt de rijkdom aan waterleven terug en komen vissen ook zo de rivier weer voor. De verslechting in het landbouwgebied wordt als de (geen) en de ster in aantal zullen toename. het doel van het project 'Met maatwerk naar natuurlijk water' is om in deze watergebieden gezonde dijken te creëren, met een evenwichtige en rijke variatie aan planten en dieren. <i>Het ideaalbeeld?</i> "Een polder waarin alles in evenwicht is, waar de boer goed kan werken en (ontwerp)planten & dieren alle ruimte krijgen." Samenwerkende partijen: Tien agents in de Oostfriespolder (Oostfriespolder) en Blauwe Plassen (Zuid-Holland), Hoogheemraadschap van Rijnland, agrarische natuurverenigingen WNL, WJA en WJWA, Natuur & Platteland (NLP), C.B. Groenland en Adriaan en Wiermaatschap. Made mogelijk gemaakt door Ministerie van V&M en Provincie Zuid-Holland Blauwe Diensten	In de belangrijkste watergangen is Rijnland verantwoordelijk voor het maaien en baggeren van de watergangen. Kleinere watergangen, zoals poldersloten, onderhouden agrariërs en andere landgebruikers zelf. Blauwe diensten zijn diensten die zij uitvoeren waarbij ze een effectieve bijdrage leveren aan de verbetering van de waterkwaliteit en ecologie in polderwateren. Voorbeelden zijn het natuurvriendelijk beheren van oevers, het ecologisch verantwoord baggeren en schonen van sloten en het niet bemesten en bespuiten van akkerranden. Regionale agrarische coöperaties/verenigingen, de zogenoemde gebiedscollectieven, betalen de agrariërs een vergoeding voor extra kosten die zij maken bij het uitvoeren van een blauwe dienst. In het Zuid-Hollandse werkgebied van Rijnland zijn twee collectieven actief: de Groene Klaver en Stichting Gebiedscoördinatie Gouwe-Wiericke. In het Noord-Hollandse werkgebied is een collectief actief: Gebiedscollectief Noord-Holland Zuid.
 Crowdsourcing Reeuwijkse plassen	Rijnland meet sinds begin 2015 samen met bewoners de grond- en oppervlakte waterstand in de Reeuwijkse Plassen. Bewoners kunnen via een app op hun smartphone foto's maken van een peilschaal of een meetlint uit een peilbuis, waaruit het peil is af te lezen. Het hoogheemraadschap krijgt de meting direct binnen, waarop de bewoner een berichtje krijgt met een bevestiging van de meting. Vervolgens publiceert het hoogheemraadschap de waterstanden op internet. Met dit project combineert het hoogheemraadschap de nieuwste technieken met omgevingsmanagement. Bewoners krijgen begrip voor het waterbeheer en inzicht in de relatie tussen grond- en oppervlakte water. Tegelijkertijd stelt het project het hoogheemraadschap in de gelegenheid de relatie met bewoners te verbeteren en belangen voor het peilbesluit goed in te schatten.

Hoe goed doet Rijnland het eigenlijk?

Het kan niet anders dan dat je je verhoudt tot de omgeving. We zijn hiermee op de goede weg. Het beeld zoals hierboven is geschetst is dat Rijnland al het nodige doet aan participatie. Dit is enerzijds onvoldoende zichtbaar en anderzijds is er nog ruimte voor verbetering mogelijk. Het onderwerp heeft daarom extra aandacht nodig, zo kan het als vliegwielt worden ingezet om de organisatie een stap verder te brengen.

In het WBP5 proces is veel opgehaald over hoe de omgeving naar ons kijkt. Belangrijke lessen die hieruit zijn getrokken zijn:

- De omgeving heeft de volgende aandachtspunten meegegeven: (*dit zijn onze partners, meedenkers en inwoners (representatief onderzoek maart 2015)*)
 - *Rijnland moet zijn taken 'gewoon goed' uitvoeren*
 - *Voldoe aan de normen en investeer waar nodig om het gebied toekomstbestendig te maken.*
 - *Zorg voor meer waterbewustzijn (en geven van handelingsperspectief).*
 - *De inwoners en bedrijven denken graag mee over directe omgeving*
 - *Heb aandacht voor recreatief medegebruik*
 - *Versterk de samenwerking met de omgeving*

De belangrijkste opgaven voor de komende periode zijn:

- In welke mate voelen burgers en bedrijven zich betrokken bij planvorming en projecten?
- Hoe kunnen we actiever communiceren rond onze activiteiten?
- Gebruiken we de juiste middelen om participatie vorm te geven (digipanel of andere vormen van digitale participatie) voldoende?
- Rijnland werkt soms "van binnen naar buiten"; we gaan naar buiten met een oplossing en zoeken nog te weinig naar een gezamenlijk beeld over probleem en oplossing.
- Maatwerkoplossingen: niet ieder project vergt dezelfde mate van betrokkenheid van de omgeving. Hierin moeten bewust keuzes worden gemaakt. **Aan de voorkant van projecten zal daarom worden bepaald welke mate van participatie wordt toegepast binnen een project.**
- **Betrokkenheid bestuur: De mate van participatie kan in de meeste gevallen door de organisatie worden bepaald. Bij de keuze voor een vergaand participatieproces zal hierover echter ook de VV worden geconsulteerd. Naar verwachting zal dit om een beperkt aantal projecten gaan. Hiervoor zijn heldere kaders over rollen en verantwoordelijkheden nodig alsmede duidelijkheid over de beïnvloedingsruimte, spelregels en verwachtingen.**

Waar willen we naar toe?

Voor het thema participatie staat een duurzame relatie met inwoners en stakeholders voorop. We werken toe naar een omgevingsgerichte organisatie:

- We bereiken onze doelen – samen met – de omgeving, van buiten naar binnen denken is het uitgangspunt;
- Waterschap staat naast onze inwoners en partners, niet erboven;
- We hebben de omgeving steeds weer nodig; een verstoorde relatie zet je op achterstand in een volgend traject;
- Er is een link met de ambitie op de thema's deregulering en dienstverlening;
- Een bepaalde mate van waterbewustzijn is hiervoor nodig bij stakeholders en inwoners.

Er zijn vier speerpunten voor het thema Participatie te onderscheiden:

Speerpunt	Stip
1. Aan de slag! Relatiemanagement en Omgevingsmanagement)	• Alle relevante partijen worden betrokken in ons werk. • Het streven naar een strategische agenda of waterplan met de gemeenten in ons gebied. • Er is omgevingsmanagement in alle fasen van een project. • Maximaal leren van ervaringen binnen projecten.
2. Waterbeheer verbinden met andere maatschappelijke opgaven ("meekoppelen");	• De opgaven en uitvoeringsagenda's met verschillende partijen in een gebied worden besproken. • Meekoppelkansen worden geïdentificeerd en opgepakt. • Het maatschappelijk effect is richtinggevend.
3. De omgeving betrekken bij het waterbeheer;	• Meer waterbewustzijn binnen Rijnland. • Plannen en beleid worden opgesteld met de omgeving bijvoorbeeld door crowdsourcing. • De uitvoering van taken – waar mogelijk – neerleggen daar waar het meest optimale resultaat wordt behaald zoals bij de blauwe diensten.
4. Omgevingsgerichte organisatie	• Sterk participatief klimaat • Omgevingsgerichte, creatieve en ondernemende competenties van medewerkers worden hoog gewaardeerd. • De omgeving wordt meegenomen in de Rijnlandse programmering, prioritering en uitvoering. • Veranderende rol voor het bestuur: vernieuwend besturen. Dit vraagt heldere kaders over o.a. de mate van participatie en de betrokkenheid van de VV bij projecten.

Om te kunnen spreken van een omgevingsgericht Rijnland werken we aan de onderstaande onderwerpen. Deze stippen zijn bepaald op basis van de informatieve VV van 11 november en de inspraakbijeenkomst Waardevol Water op 18 november.

Bronnen

Coalitieakkoord Samen werken aan Water

Waterbeheer doen we samen - Waterschappen voor de burger, Unie van Waterschappen 1 juli 2015

Waterbeheerplan 5, hoogheemraadschap van Rijnland

Water Governance in the Netherlands: Fit for the future?, OESO